

YANGI O'ZBEKISTONDA MILLIY MADANIYAT VA BADIY TA'LIM INTEGRATSIYASI

Kabilov Tursunboy Anvarjonovich
Renessans Ta'lim Universiteti o'qituvchisi

Annotatsiya. *Mazkur tezisda Yangi O'zbekiston sharoitida milliy madaniyat va badiiy ta'lim integratsiyasining mazmuni, pedagogik ahamiyati va istiqbolli yo'nalishlari tahlil qilingan. Milliy madaniy merosni badiiy ta'lim jarayoniga kiritish yosh avlodning estetik didini shakllantirish, tarixiy xotirasini mustahkamlash, milliy o'zlikni anglash va ijodiy tafakkurni rivojlantirishning muhim vositasi sifatida ko'rib chiqiladi. Tasviriy san'at, musiqa, amaliy san'at, xalq hunarmandchiligi, me'moriy meros va nomoddiy madaniy qadriyatlarning ta'lim mazmunidagi o'rni yoritiladi.*

Kalit so'zlar: *Yangi O'zbekiston, milliy madaniyat, badiiy ta'lim, madaniy meros, milliy qadriyatlar, san'at ta'limi, estetik tarbiya.*

KIRISH

Globalashuv va raqamli kommunikatsiyalar rivojlangan hozirgi sharoitda yoshlarning madaniy dunyoqarashi turli milliy va transmilliy axborot oqimlari ta'sirida shakllanmoqda. Bunday vaziyatda ta'lim tizimi oldida bir vaqtning o'zida ikki muhim vazifa turadi: bir tomondan, yosh avlodni zamonaviy bilim va kompetensiyalar bilan qurollantirish, ikkinchi tomondan esa uning o'z milliy madaniyati, tarixiy xotirasi va badiiy an'analari bilan uzviy aloqasini saqlash.

ASOSIY QISM

Milliy madaniyat va badiiy ta'lim integratsiyasini, eng avvalo, madaniy merosni dars mazmuniga mexanik tarzda kiritish sifatida emas, balki madaniy tajribani pedagogik mazmunga aylantirish jarayoni sifatida tushunish lozim.

Masalan, tasviriy san'at darsida o'zbek milliy naqshlarining suratlarini ko'rsatishning o'zi integratsiya uchun yetarli emas. O'quvchi naqshning tuzilishini, simmetriyasini, ranglar uyg'unligini, uning muayyan hudud yoki hunarmandchilik maktabiga xos xususiyatlarini anglab, so'ng o'z ijodiy ishida ushbu tamoyillardan foydalanishi kerak. Ana shunda milliy meros passiv ko'rgazmali materialdan faol ijodiy tajribaga aylanadi.

Yangi O'zbekiston sharoitida milliy madaniyatni rivojlantirish siyosatida moddiy va nomoddiy madaniy merosni asrash, xalq ijodiyotini qo'llab-quvvatlash, madaniyat va san'at muassasalarining faoliyatini takomillashtirish, yosh iste'dodlarni izlab topish hamda soha uchun malakali kadrlar tayyorlash ustuvor yo'nalishlar sifatida qaralmoqda [3]. Bunday vazifalarni badiiy ta'limdan ajratilgan holda amalga oshirish qiyin. Chunki madaniy merosning davomiyligi, avvalo, uni anglaydigan, qadrlaydigan va ijodiy davom ettira oladigan avlodning shakllanishiga bog'liq.

Shu sababli badiiy ta'limning vazifasi faqat professional rassom, musiqachi yoki dizayner tayyorlash bilan cheklanmaydi. U jamiyatning madaniy savodxonligini oshiruvchi muhim ijtimoiy institut hamdir.

Milliy madaniyatni badiiy ta'limga integratsiya qilishning birinchi muhim yo'nalishi — an'anaviy va zamonaviy san'atni o'zaro bog'lash.

Bugungi yoshlar uchun milliy san'atni faqat tarixiy namunalar orqali taqdim etish ayrim hollarda uni "o'tmishga tegishli hodisa" sifatida qabul qilishga olib kelishi mumkin. Aslida esa milliy madaniyat doimo rivojlanadigan, yangi sharoitlarda qayta talqin qilinadigan tirik tizimdir.

Masalan, an'anaviy kashtachilikdagi ornament zamonaviy grafik dizayn uchun manba bo'lishi, miniatyura kompozitsiyasi raqamli illyustratsiyada qayta talqin qilinishi, milliy mato naqshlari zamonaviy moda dizaynida ishlatilishi mumkin. Bunda o'quvchi tayyor naqshni ko'chirib olmasligi, balki uning badiiy tamoyillarini tushunib, yangi ijodiy vazifada qo'llashi kerak.

Bu yondashuv "an'ana" va "innovatsiya"ni bir-biriga qarshi qo'ymaslikka yordam beradi. An'ana o'zgarishsiz qoladigan muzey eksponati emas, balki zamonaviy ijod uchun mazmun va obrazlar manbaidir.

Ikkinchi muhim yo'nalish — madaniy xotirani badiiy ta'lim orqali shakllantirish.

Aimbetova va Kakimova badiiy ta'limni madaniy xotira hamda milliy qadriyatlarni saqlash va yangi avlodga uzatishning muhim sohasi sifatida baholaydilar. Mualliflar global va raqamli axborot muhitida milliy madaniy kontentni zamonaviy pedagogik shakllarda taqdim etishga qaratilgan transdissiplinar yondashuv o'quvchilarning o'z madaniy ildizlarini anglashiga yordam berishini ko'rsatadilar [5].

Madaniy xotira faqat tarixiy sanalar yoki mashhur san'atkorlar nomini bilish emas. U xalqning dunyoni qanday ko'rganligi, qanday go'zallik mezonlarini yaratganligi, qaysi ramz va obrazlardan foydalanganligi haqidagi tasavvurlarni ham qamrab oladi.

Masalan, Samarqand, Buxoro yoki Xivadagi me'moriy yodgorliklarni o'rganishda o'quvchi binoning tarixini eshitish bilan cheklanmasligi mumkin. U me'moriy kompozitsiyani chizishi, geometrik naqsh tuzilishini tahlil qilishi, ranglarning o'zaro munosabatini o'rganishi va bu tamoyillar asosida yangi dizayn yaratishi mumkin. Bunda tarix, geometriya, tasviriy san'at va madaniyatshunoslik o'zaro birlashadi.

XULOSA VA MUNOZARA

Yangi O'zbekistonda milliy madaniyat va badiiy ta'lim integratsiyasi yosh avlodning estetik va kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirish bilan bir qatorda milliy o'zlik, tarixiy xotira va madaniy mas'uliyatni shakllantirishning muhim vositasidir.

Zamonaviy badiiy ta'lim milliy merosni faqat saqlash va takrorlash bilan cheklanmasligi kerak. Uning vazifasi o'quvchi va talabanning madaniy merosni tushunishi, baholashi, undagi badiiy tamoyillarni anglab yetishi va ularni yangi ijodiy sharoitlarda qo'llay olishiga imkon yaratishdan iborat.

Buning uchun tasviriylar va amaliy san'at, musiqa, me'moriy meros va xalq ijodiyotini ta'lim mazmuniga tizimli kiritish, transdissiplinar loyihalarni rivojlantirish, muzey pedagogikasidan foydalanish va raqamli texnologiyalar yordamida milliy madaniy kontentni zamonaviy shaklda taqdim etish zarur.

ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Framework for Culture and Arts Education. – Paris: United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization, 2024.
2. Framework for Culture and Arts Education: Implementation Guidance. – Paris: United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization, 2025.
3. UNESCO. Further Increasing the Role and Significance of the Sphere of Culture and Art in the Life of Society: Uzbekistan // Policy Monitoring Platform. – Ministry of Culture of the Republic of Uzbekistan, 2024.
4. Kılıç Ateş S., Berikbaev A. A. Pedagogical Competencies in Art Education and the Impact of Educational Reforms: The Case of Uzbekistan // Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi. – 2025. – Vol. 28, No. 53. – P. 181–192. DOI: 10.31795/baunsobed.1629206.
5. Aimbetova U., Kakimova L. Transdisciplinary Research in the Art Education System: Cultural Memory and the Phenomenon of National Values in Modern Content // Central Asian Journal of Art Studies. – 2025. – Vol. 10, No. 2. – P. 357–370. DOI: 10.47940/cajas.v10i2.969.